Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2018. gada 22. februārī*

Valsts pienākumu neizpilde – Direktīva 91/271/EEK – Komunālo notekūdeņu attīrīšana – Tiesas spriedums, ar kuru konstatēta pienākumu neizpilde – Neizpilde – LESD 260. panta 2. punkts – Finansiālas sankcijas – Naudas sods – Kavējuma nauda

Lieta C-328/16

par prasību sakarā ar valsts pienākumu neizpildi atbilstoši LESD 260. panta 2. punktam, ko 2016. gada 10. jūnijā cēla

Eiropas Komisija, ko pārstāv *G. Zavvos*, *E. Manhaeve* un *D. Triantafyllou*, pārstāvji, kas norādīja adresi Luksemburgā,

prasītāja,

pret

Grieķijas Republiku, ko pārstāv *E. Skandalou*, pārstāve, kas norādīja adresi Luksemburgā,

atbildētāja.

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*] (referents), tiesneši J. Malenovskis [*J. Malenovský*], M. Safjans [*M. Safjan*], D. Švābi [*D. Šváby*] un M. Vilars [*M. Vilaras*],

ģenerāladvokāts: N. Vāls [*N. Wahl*],

sekretārs: R. Skjāno [*R. Schiano*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2017. gada 22. jūnija tiesas sēdi,

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

* Tiesvedības valoda – grieķu.

Spriedums

1 Ar savu prasības pieteikumu Eiropas Komisija lūdz Tiesu:

– konstatēt, ka, neveicot visus pasākumus, kas vajadzīgi, lai izpildītu 2004. gada 24. jūnija spriedumu Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385), Grieķijas Republika nav izpildījusi LESD 260. panta 1. punktā paredzētos pienākumus;

– piespriest Grieķijas Republikai samaksāt Komisijai 34 974 EUR kavējuma naudu par katru dienu, kad tiek kavēta 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) izpilde, sākot no dienas, kad tiks pasludināts spriedums šajā lietā, līdz pat dienai, kad tiks izpildīts 2004. gada 24. jūnija spriedums Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385);

– piespriest Grieķijas Republikai samaksāt Komisijai naudas sodu par katru dienu 3828 EUR apmērā, sākot no 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) pasludināšanas dienas līdz sprieduma šajā lietā pasludināšanas dienai vai līdz dienai, kurā tiks izpildīts 2004. gada 24. jūnija spriedums Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385), ja tas notiks agrāk;

– piespriest Grieķijas Republikai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Atbilstošās tiesību normas

2 Saskaņā ar Padomes Direktīvas 91/271/EEK (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu (OV 1991, L 135, 40. lpp.), kas grozīta ar Komisijas Direktīvu 98/15/EK (1998. gada 27. februāris) (OV 1998, L 67, 29. lpp.) (turpmāk tekstā – "Direktīva 91/271"), 1. pantu šī direktīva attiecas uz komunālo notekūdeņu savākšanu, attīrīšanu un novadīšanu un atsevišķu rūpniecības sektoru notekūdeņu attīrīšanu un novadīšanu. Tās mērķis ir aizsargāt vidi no komunālo notekūdeņu novadīšanas kaitīgās ietekmes.

3 Šīs direktīvas 2. panta 1. punktā "komunālie notekūdeņi" ir definēti kā "sadzīves notekūdeņ[i] vai sadzīves notekūdeņu un rūpniecisko notekūdeņu un/vai lietus notekūdeņu sajaukum[s]". Šī paša panta 4. punktā "aglomerācija" ir definēta kā "zon[a], kur iedzīvotāju skaits un/vai ekonomiskās aktivitātes ir pietiekami koncentrētas, lai varētu savākt notekūdeņus un novadīt tos uz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām vai uz to galīgās novadīšanas vietu vidē", un tā 6. punktā cilvēka ekvivalents (turpmāk tekstā – "c.e.") ir definēts kā "bioloģiski attīrāmo notekūdeņu daudzum[s], kas piecas dienas pēc kārtas bioķīmiski piesaista 60 g skābekļa dienā (BSP5)". Minētā panta 8. punktā "otrreizējā attīrīšana" ir definēta kā "notekūdeņu attīrīšana procesā, kas ietver bioloģisko attīrīšanu ar otrreizējo nosēdināšanu vai citu procesu, kurā tiek ievērotas I pielikuma 1. tabulas prasības".

4 Saskaņā ar minētās direktīvas 3. panta 1. punktu:

"Dalībvalstis nodrošina, ka visām aglomerācijām ir komunālo notekūdeņu kanalizācijas sistēmas [..]

Vēlākais līdz 1998. gada 31. decembrim dalībvalstis izveido kanalizācijas sistēmas notekūdeņu novadīšanai saņemošajos ūdeņos, ko uzskata par "jutīgajām zonām", kā definēts 5. pantā, no aglomerācijām, kuru c.e. pārsniedz 10 000.

Ja kanalizācijas sistēmu izveidošana nav pamatota, jo tā vai nu nedos nekādu labumu videi, vai ietvers pārmērīgas izmaksas, izmanto individuālas sistēmas vai citas piemērotas sistēmas, kas nodrošina to pašu vides aizsardzības līmeni."

5 Komunālajiem notekūdeņiem piemērojamie vispārīgie noteikumi ir ietverti šīs pašas direktīvas 4. pantā, kura 1. punktā ir paredzēts:

"Dalībvalsts nodrošina, ka komunālos notekūdeņus, kas nonāk kanalizācijas sistēmās, pirms novadīšanas atkārtoti attīra vai attīra līdzvērtīgi saskaņā ar sekojošiem nosacījumiem:

– vēlākais līdz 2000. gada 31. decembrim – visām novadīšanām no aglomerācijām ar vairāk nekā 15 000 c.e.,

[..]."

6 Direktīvas 91/271 5. panta 1. un 2. punktā ir paredzēts:

"1. Šā panta 2. punktā paredzētajiem mērķiem dalībvalstis līdz 1993. gada 31. decembrim nosaka jutīgās zonas atbilstīgi II pielikumā norādītajiem kritērijiem.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka vēlākais līdz 1998. gada 31. decembrim visi komunālie notekūdeņi no aglomerācijām ar c.e. lielāku par 10 000, kas nonāk kanalizācijas sistēmās, pirms izvadīšanas jutīgajās zonās tiek pakļauti stingrākai attīrīšanai, nekā noteikts 4. pantā."

2004. gada 24. jūnija spriedums Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385)

7 Tiesa 2004. gada 24. jūnija spriedumā Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) nosprieda, ka, neveicot vajadzīgos pasākumus, lai izveidotu kanalizācijas sistēmu komunālajiem notekūdeņiem Triasio Pedio [*Thriasio Pedio*] reģionā, un nenodrošinot stingrāku attīrīšanu par otrreizējo attīrīšanu komunālajiem notekūdeņiem minētajā reģionā, pirms tie tiek novadīti jutīgajā zonā Eleisīnas [*Éleusis*] līcī, Grieķijas Republika nav izpildījusi Direktīvas 91/271 3. panta 1. punkta otrajā daļā un 5. panta 2. punktā paredzētos pienākumus.

Pirmstiesas procedūra un tiesvedības Tiesā

8 Veicot 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) izpildes pārbaudi, Komisijas dienesti 2004. gada 6. augusta vēstulē lūdza Grieķijas iestādēm iesniegt informāciju par pasākumiem, kas veikti minētā sprieduma izpildei.

9 Šīs iestādes 2005. gada 14. jūnija vēstulē iesniedza Komisijas dienestiem plānu ar nepieciešamajiem darbiem, kas veicami, lai nodrošinātu minētā sprieduma izpildi. Saskaņā ar šo plānu komunālo notekūdeņu kanalizācijas sistēmai Triasio Pedio reģionā bija jāsāk darboties 2009. gada 20. jūnijā.

10 Komisija 2006. gada 10. aprīļa brīdinājuma vēstulē norādīja Grieķijas iestādēm, ka 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) prasību izpilde joprojām nav nodrošināta.

11 Grieķijas iestādes vairākās atbildes vēstulēs norādīja uz galējo termiņu, kas paredzēts Komisijas lēmumos, ar ko apstiprināts līdzfinansējums no Kohēzijas fonda projektiem, kuru mērķis ir nodrošināt minēto izpildi, proti, 2009. gada 31. decembri. Konkrēti – 2006. gada 29. jūnija atbildē Grieķijas iestādes apgalvoja, ka šis termiņš, neraugoties uz konstatēto kavēšanos, tikšot ievērots. Papildus Grieķijas iestādes informēja Komisiju, ka saistībā ar prasību par pagaidu noregulējumu, kas celta par iepirkuma procedūras, ko tās bija uzsākušas šajā kontekstā, rezultātiem, varētu būt kavēšanās.

12 Grieķijas Republika uzskatīja, ka 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) izpilde ir jānodrošina, īstenojot dažādus projektus:

– komunālo notekūdeņu attīrīšanas centra (turpmāk tekstā – "attīrīšanas iekārta") izveidi;

– galvenās kanalizācijas komunālo notekūdeņu tīklam (turpmāk tekstā – "pamattīkla") izbūvi;

– cauruļvadu komunālo notekūdeņu tīklam (turpmāk tekstā – "sekundārā tīkla" izbūvi;

– dažādu Triasio Pedio reģiona, it īpaši Aspropirgas [*Aspropyrgos*], Eleisīnas [*Eleusi*], Mandras [*Mandra*] un Magulas [*Magoula*] aglomerāciju ēku un rūpniecības uzņēmumu pieslēgšanu komunālo notekūdeņu tīklam vai "terciārajam tīklam".

13 Savās turpmākajās atbildēs Grieķijas iestādes informēja Komisiju, ka pamattīkla izbūves darbi kavējās tehnisku grūtību dēļ un ka sekundārā tīkla izbūves darbi ir aizkavējušies *Symvoulio tis Epikrateias* (Valsts padome, Grieķija) celtās prasības dēļ.

14 Norādot uz zināma skaita juridiskām un tehniskām grūtībām, kas aizkavējušas sprieduma izpildes darbu progresu, Grieķijas iestādes lūdza pagarināt termiņu, kas noteikts minēto darbu līdzfinansēšanas lēmumos, un pievienoja šim lūgumam jaunu īstenojamo darbu plānu. Saskaņā ar šo plānu pamattīkla un attīrīšanas iekārtas izbūves darbi bija jāpabeidz 2010. gada 31. jūlijā un sekundārā tīkla izbūves darbi – 2010. gada 1. augustā.

15 Komisija 2009. gada 2. februārī nosūtīja Grieķijas Republikai argumentētu atzinumu un 2010. gada 7. maijā – papildu brīdinājuma vēstuli.

16 Grieķijas iestādes vairākās atbildes vēstulēs un sanāksmēs, kas notika no 2010. gada jūlija līdz 2015. gada februārim, informēja Komisiju par situācijas attīstību.

17 2012. gada 27. novembrī Grieķijas iestādes informēja Komisiju, ka attīrīšanas iekārta izmēģinājuma stadijā darbojās kopš 2012. gada 27. jūlija un operatīvi darbojas no 2012. gada 27. novembra. Turpretī sekundārais un terciārais tīkls vēl nav pabeigts, lai arī pirmais no šiem tīkliem jau gandrīz ir izbūvēts, izņemot vienu tā daļu, kas apkalpo Eleisīnas [*Élefsina*] aglomerāciju, proti, Kato Eleisīnas [*Kato Élefsina*] sektoru.

18 Attiecībā uz terciāro tīklu Grieķijas iestādes no 2013. gada marta līdz 2015. gada augustam regulāri informēja Komisiju, ka iekšējo grūtību dēļ komunālo notekūdeņu savākšanas apmērs nav nodrošināts pietiekamā līmenī, – tiek savākti tikai 28 % no komunālajiem notekūdeņiem.

19 Komisija šīs prasības celšanas brīdī uzskatīja, ka, lai gan kopš 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) pasludināšanas ir pagājuši divpadsmit gadi, Grieķijas Republika to joprojām nav izpildījusi.

20 Turklāt Komisija no kompetentajām valsts iestādēm neesot saņēmusi nevienu plānu, kas būtu uzticams un kas ļautu noteikt datumu, no kura šajā ziņā varētu sākties faktisks progress. Papildus terciārajam tīklam arī sekundārā tīkla izbūve neesot pabeigta, it īpaši, kas attiecas uz tā daļu, kura apkalpo Kato Eleisīnas sektoru Eleisīnas aglomerācijā. Pēc Komisijas domām, arheoloģiskie atklājumi, uz kuriem atsaucas Grieķijas Republika, nevar tikt uzskatīti par "nepārvaramas varas" gadījumu, kas pamato šādu kavēšanos darbu īstenošanā.

21 Komisija norāda, ka, izņemot Grieķijas iestāžu atbildi 2012. gada 27. novembrī, tā nav saņēmusi nekādu informāciju, kas pierādītu, ka savāktajiem komunālajiem notekūdeņiem būtu bijusi nodrošināta stingrāka attīrīšana par otrreizējo attīrīšanu. Lai pierādītu komunālo notekūdeņu attīrīšanas pietiekamo raksturu, Grieķijas iestādēm esot bijusi jānodrošina attīrīšanas iekārtas pareiza darbība divpadsmit

mēnešu laikposmā, ņemot paraugus saskaņā ar Direktīvas 91/271 I pielikuma D daļu, norādot BSP5 un ĶSP procentuālo samazinājumu atbilstoši šīs direktīvas prasībām attiecībā uz otrreizējo attīrīšanu, kā arī attiecībā uz terciāro attīrīšanu – slāpekļa samazinājuma procentu atbilstoši minētās direktīvas I pielikuma 2. tabulai.

22 Šādos apstākļos Komisija, uzskatot, ka joprojām nav izpildīts 2004. gada 24. jūnija spriedums Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385), cēla šo prasību.

Par pienākumu neizpildi

Lietas dalībnieku argumenti

23 Komisija norāda, ka Grieķijas Republikai vēlākais līdz 1998. gada 31. decembrim bija jāveic vajadzīgie pasākumi, lai Triasio Pedio reģiona komunālie notekūdeņi pirms to novadīšanas jutīgajā zonā Eleisīnas līcī tiktu savākti un attīrīti atbilstoši Direktīvas 91/271 3. panta 1. punkta otrajai daļai un 5. panta 2. punktam.

24 Grieķijas Republika savā iebildumu rakstā apgalvo, ka 2004. gada 24. jūnija spriedums Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) esot izpildīts un ka līdz ar to Komisijas prasība neesot pamatota.

25 Šajā ziņā minētā dalībvalsts norāda, ka aplūkotā reģiona komunālo notekūdeņu attīrīšana bija jāveic, izbūvējot attīrīšanas iekārtu, kā arī pamattīklu, sekundāro un terciāro tīklu.

26 Vispirms, runājot par attīrīšanas iekārtas, kā arī pamattīkla un sekundārā tīkla izbūvi, tā esot uzsākta, pirms tika celta prasība lietā, kurā taisīts 2004. gada 24. jūnija spriedums Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385).

27 Šajā ziņā Grieķijas iestādes esot iesniegušas Komisijai pieteikumus šo darbu līdzfinansējumam, kurus minētā iestāde pieņēma 2004. gada decembrī.

28 Grieķijas Republika norāda, ka vietējo iedzīvotāju reakcija un prasības celšana tiesā esot radījusi būtisku attīrīšanas iekārtas izbūves kavēšanos.

29 Tā visbeidzot esot pabeigta 2011. gada 7. aprīlī, un pēc izmēģinājuma perioda darboties tā esot varējusi uzsākt tikai pēc 2012. gada 27. novembra.

30 Lai nodrošinātu attīrīšanas iekārtas darbības pilnīgu pārraudzību, esot ievākti raksturīgie paraugi no komunālajiem notekūdeņiem minētās iekārtas ietekā un iztekā. Iegūtie rezultāti esot pierādījuši, ka šiem ūdeņiem tiek nodrošināta stingrāka attīrīšana par otrreizējo attīrīšanu. Šajā ziņā šī dalībvalsts esot iesniegusi Tiesai datus no 2012. gada 27. novembra līdz 2016. gada 28. jūlijam, kuri pierādot, ka ūdeņu attīrīšana ir saderīga ar Direktīvas 91/271 prasībām.

31 Turpinājumā, runājot par pamattīklu, Grieķijas Republika apgalvo, ka, lai arī galvenie kolektori bija izbūvēti, arheoloģiskie izmeklējumi un atklājumi, kā arī dažādas sastaptās tehniskās problēmas aizkavēja šī tīkla izbūvi Eleisīnas aglomerācijas teritorijā.

32 Papildus – attiecībā uz sekundāro tīklu – Grieķijas Republika apgalvo, ka tiesā celtās prasības, tehniskās grūtības, nelabvēlīgie hidroģeoloģiskie apstākļi, kā arī arheoloģiskie izmeklējumi un atklājumi esot izraisījuši nozīmīgu kavēšanos šī tīkla izbūvē un esot traucējuši minētā tīkla noteiktu daļu izbūvei. No tā izriet, ka sekundārais tīkls, izņemot tā daļu, kas atrodas Eleisīnas aglomerācijas Kato Eleisīnas sektorā, bija pilnībā pabeigts, ļaujot apkalpot 95 % Triasio Pedio reģiona c.e.

33 Grieķijas Republika tomēr norāda, ka notekūdeņu, kas nāk no Kato Eleisīnas sektora, attīrīšanu pašlaik nodrošina Metamorfoses [*Metamorfosi*] notekūdeņu attīrīšanas iekārta un ka līdz ar to virszemes ūdeņos neattīrītie notekūdeņi nenonāk.

34 Visbeidzot nepietiekamais pieslēgumu skaits, kas aprēķināts c.e., terciārajā tīklā esot saistīts ar to, ka pieslēguma izmaksas esot jāsedz ēku īpašniekiem ar valsts palīdzību, jo ekonomiskās krīzes dēļ šī dalībvalsts nevarot finansēt minētos pieslēgumus bez iedzīvotāju dalības. Iedzīvotāji nevarot finansēt minētos pieslēgumus kanalizācijas sistēmai.

35 Šādos apstākļos pieslēgumu skaits terciārajam tīklam sasniedzot 45 % Triasio Pedio reģiona c.e.

36 Tomēr Grieķijas Republika norāda, ka komunālie notekūdeņi, kuriem nav nodrošināts pieslēgums, tiekot savākti rezervuāru un septisko tvertņu sistēmās, pirms autocisternas tos nogādā blakus esošajās attīrīšanas iekārtās, lai tos attīrītu.

37 Komisija savā replikas rakstā apgalvo, ka no pašas Grieķijas Republikas teiktā izrietot, ka sekundārais un terciārais tīkls joprojām nav pabeigti.

38 Tā uztur savus iebildumus un atkārto, ka Grieķijas Republika joprojām nav izpildījusi 2004. gada 24. jūnija spriedumu Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385).

39 Šī iestāde norāda, ka minētā dalībvalsts beidzot savā iebildumu rakstā esot paziņojusi savākto paraugu rezultātus. Šajā ziņā Komisija piekrīt, ka rezultāti pierāda, ka attīrīšanas iekārta darbojas pienācīgi un ka visi pašreiz savāktie komunālie notekūdeņi tiek attīrīti atbilstoši Direktīvas 91/271 prasībām.

40 Tomēr attiecībā uz sekundāro tīklu Komisija atgādina, ka Grieķijas Republika pati atzīst nepieciešamību pabeigt tā izbūvi. No 198 km paredzētajām caurulēm esot izbūvēti tikai 184 km, Eleisīnas aglomerācijas Kato Eleisīnas sektorā joprojām to neesot.

41 Attiecībā uz terciāro tīklu, pamatojoties uz informāciju, ko Grieķijas Republika norādījusi savā iebildumu rakstā, Komisija piekrīt šai dalībvalstij, ka, tā kā 45 % Triasio Pedio reģiona c.e. ir nodrošināts pieslēgums, šīs sistēmas savāktie komunālie notekūdeņi tātad tiek pienācīgi attīrīti.

42 Tomēr Grieķijas Republika joprojām neesot pierādījusi, ka atlikušie 55 % šī reģiona c.e. ir pieslēgti apstrādei atbilstoši Direktīvai 91/271. Izņemot norādes attiecībā uz Metamorfoses attīrīšanas iekārtu, kurā tiek savākti tikai 5 % no c.e. izteikta daudzuma, šī dalībvalsts neesot iesniegusi nevienu pierādījumu, kas apliecinātu pagaidu sistēmas pareizu, ja nu vienīgi īslaicīgu, darbību.

43 Šī iestāde uzskata, ka, lai arī Grieķijas Republika esot pierādījusi, ka šī sistēma darbojas pareizi, šis apstāklis esot vienīgi atbildību mīkstinošs apstāklis, bet ne 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) izpilde.

44 Grieķijas Republika savā atbildes rakstā uz repliku apgalvo, ka 2004. gada 24. jūnija spriedums Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) esot izpildīts un ka līdz ar to Komisijas prasība neesot pamatota.

45 Attiecībā uz sekundāro tīklu šī dalībvalsts atzīst, ka vēl esot atlicis izbūvēt nelielu daļu.

46 Attiecībā uz Triasio Pedio reģiona iedzīvotāju ēku pieslēgšanu terciārajam tīklam no attiecīgo Eleisīnas, Aspropirgas, Mandras un Magulas aglomerāciju paziņotās informācijas izrietot, ka individuālie pieslēgumi pastāvīgi progresē.

47 Papildus, runājot par 49,3 % Triasio Pedio reģiona c.e., kuri saskaņā ar šīs dalībvalsts teikto tiesas sēdē vēl nav pieslēgti kanalizācijas sistēmai, notekūdeņus privātās sabiedrības ar autocisternām nogādājot blakus esošajā attīrīšanas iekārtā. Lai arī pastāv datu attiecībā uz autocisternu kolonnām, kas ierodas attīrīšanas centrā, reģistrs, informācija par notekūdeņu izcelsmi un īpašnieka kontaktinformācija tomēr netiekot saglabāta, izņemot gadījumus, kad runa ir par rūpnieciskajiem šķidrajiem atkritumiem.

Tiesas vērtējums

48 Lai noteiktu, vai Grieķijas Republika ir veikusi visus vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu 2004. gada 24. jūnija spriedumu Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) atbilstoši pienākumiem, kas tai paredzēti LESD 260. panta 1. punktā, ir jāpārbauda, vai šī dalībvalsts ir pilnībā ievērojusi Direktīvas 91/271 3. panta 1. punkta otrās daļas un 5. panta 2. punkta normas, konkrēti, veicot vajadzīgos pasākumus, lai izveidotu kanalizācijas sistēmu komunālajiem notekūdeņiem Triasio Pedio reģionā un nodrošinot stingrāku attīrīšanu par otrreizējo attīrīšanu, kas paredzēta šīs direktīvas 4. pantā, komunālajiem notekūdeņiem minētajā reģionā pirms to novadīšanas jutīgajā zonā Eleisīnas līcī.

49 Attiecībā uz pienākumu neizpildes procedūru atbilstoši LESD 260. panta 2. punktam par atsauces datumu, lai novērtētu šādu pienākumu neizpildi, ir jāizmanto diena, kurā beidzās atbilstoši šai tiesību normai izsniegtajā brīdinājuma vēstulē noteiktais termiņš (spriedums, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 36. punkts).

50 Šajā gadījumā, kā tas ir atgādināts šī sprieduma 15. punktā, tā kā Komisija 2010. gada 7. maijā nosūtīja Grieķijas Republikai papildu brīdinājuma vēstuli saskaņā ar LESD 260. panta 2. punktā paredzēto procedūru, iepriekšējā punktā minētais atsauces datums ir šajā vēstulē noteiktā termiņa beigu datums, proti, 2010. gada 7. jūlijs.

51 Netiek apstrīdēts, ka šajā pēdējā datumā Triasio Pedio reģiona komunālie notekūdeņi pirms to novadīšanas jutīgajā zonā Eleisīnas līcī vēl netika savākti un attīrīti atbilstoši Direktīvas 91/271 3. panta 1. punkta otrās daļas un 5. panta 2. punkta prasībām. Kā izriet no šīs dalībvalsts iebildumu raksta, attīrīšanas iekārtas izbūve notika pēc minētā datuma, jo tā tika pabeigta tikai 2011. gada 7. aprīlī un iekārta sāka darboties, izņemot izmēģinājuma periodus, tikai 2012. gada 27. novembrī.

52 Katrā ziņā Grieķijas Republika atzīst, pirmkārt, ka sekundārais kanalizācijas tīkls vēl pilnībā nebija pabeigts, jo Kato Eleisīnas sektorā Eleisīnas aglomerācijā vēl nebija šāda tīkla, un, otrkārt, ka visas Triasio Pedio reģiona iedzīvotāju ēkas vēl nebija pieslēgtas terciārajam tīklam.

53 Attiecībā uz Grieķijas Republikas argumentāciju, kas izriet no grūtībām, ar kādām šī dalībvalsts esot sastapusies, lai izpildītu 2004. gada 24. jūnija spriedumu Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385), ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru dalībvalsts nevar atsaukties uz iekšējām grūtībām, lai pamatotu Savienības tiesībās paredzēto pienākumu neizpildi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 4. maijs, Komisija/Apvienotā Karaliste (C-502/15, nav publicēts, EU:C:2017:334, 48. punkts).

54 Šādos apstākļos ir jākonstatē, ka, neveicot visus pasākumus, kas vajadzīgi, lai izpildītu 2004. gada 24. jūnija spriedumu Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385), Grieķijas Republika nav izpildījusi LESD 260. panta 1. punktā paredzētos pienākumus.

Par finansiālajām sankcijām

55 Komisija lūdz, lai Grieķijas Republikai tiktu piespriests samaksāt gan kavējuma naudu, gan naudas sodu.

56 Attiecībā uz minētās kavējuma naudas un naudas soda apmēru Komisija pamatojas uz savu 2005. gada 13. decembra Paziņojumu "[LESD 260.] panta īstenošana" [SEC(2005) 1658], kurš ir atjaunināts ar Komisijas 2015. gada 6. augusta Paziņojumu C (2015/C 257/01) 6767 "To datu atjaunināšana, kurus izmanto, lai aprēķinātu sodanaudas un kavējuma naudas, ko Komisija ierosina Tiesai piemērot pienākuma neizpildes procedūrās" (turpmāk tekstā – "Komisijas 2005. gada 13. decembra paziņojums").

Kavējuma nauda

Lietas dalībnieku argumenti

57 Atbilstoši Komisijas 2005. gada 13. decembra paziņojuma 6. punktam šī iestāde, lai noteiktu kavējuma naudas apmēru, ko tā iesaka Tiesai piespriest, pamatojas uz trim galvenajiem kritērijiem, proti, pārkāpuma smagumu, ilgumu un nepieciešamību nodrošināt pašas sankcijas preventīvo iedarbību, lai izvairītos no recidīva.

58 Attiecībā uz konstatētā pārkāpuma smagumu Komisija uzsver, ka notekūdeņu novadīšana uz virszemes rada piesārņojumu, kam raksturīga skābekļa nelīdzsvarotība, taču barojošo vielu novade it īpaši kaitē virszemes ūdens objektu un ar tiem saistīto ekosistēmu kvalitātei. Turklāt šādu komunālo ūdeņu novadīšana varētu būtiski ietekmēt sabiedrības veselību.

59 Papildus nepilnīga 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) izpilde apdraudētu iedzīvotāju iespēju izmantot pietiekami tīrus virszemes ūdens objektus, lai iesaistītos atpūtas aktivitātēs.

60 Attiecībā uz komunālajiem notekūdeņiem, kuru attīrīšana nav bijusi pietiekama, Komisija norāda, ka ar otrreizējo attīrīšanu vien nepietiek, lai novērstu jebkādu piesārņojuma un ūdens, kā arī blakus esošo ekosistēmu kvalitātes pasliktināšanās risku, ja saņemošie ūdeņi ir atzīti par jutīgo zonu atbilstoši Direktīvas 91/271 5. pantam. Neraugoties uz Grieķijas iestāžu pieliktajām pūlēm un veiktajiem pasākumiem, 72 % no komunālajiem notekūdeņiem netiekot savākti atbilstoši Direktīvas 91/271 prasībām, tādējādi šajā ziņā konstatētā pienākumu neizpilde esot turpinājusies 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) izpildei noteiktajā termiņā.

61 Komisija uzskata, ka Grieķijas iestāžu veltītās pūles, it īpaši pēc 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) pasludināšanas, varot tikt uzskatītas par atbildību mīkstinošiem apstākļiem. Attīrīšanas iekārta šodien darbojoties, kanalizācijas pamattīkls tīkls esot izbūvēts, un sekundārais tīkls, izņemot Kato Eleisīnas sektoru, arī esot pabeigts.

62 Tomēr Komisija uzskata, ka šos atbildību mīkstinošos apstākļus lielā mērā neitralizējot atbildību pastiprinoši apstākļi, kas raksturīgi šai lietai. Konkrētāk, kopš 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) pasludināšanas esot pagājuši vairāk nekā divpadsmit gadi. Citiem vārdiem, Grieķijas Republikai bija vairāk nekā sešpadsmit gadi kopš pārkāpuma procesa uzsākšanas, lai pilnībā izpildītu Direktīvas 91/271 prasības. Papildus – Komisijas rīcībā neesot indikatīva plāna vai uzticamu datu, kas ļautu noteikt brīdi, kad Grieķijas Republika būs veikusi visus pasākumus, kuru mērķis ir izpildīt visas no 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) izrietošās prasības.

63 Līdz ar to, ņemot vērā to Savienības tiesību normu nozīmīgumu, kas ir šajā ziņā konstatētās pienākumu neizpildes priekšmets atbilstoši 2004. gada 24. jūnija spriedumam Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385), šīs pienākumu neizpildes sekas attiecībā uz vispārējām un individuālajām interesēm, atbildību mīkstinošos apstākļus, kas saistīti ar līdz šim panākto progresu, atbildību pastiprinošos apstākļus, kas izriet no neskaidrības attiecībā uz brīdi, kad Grieķijas Republika būs pilnībā izpildījusi šo spriedumu, un Grieķijas Republikas atkārtotos pārkāpumus saistībā ar Savienības tiesiskā regulējuma vides jomā un Tiesas spriedumu ievērošanas uzraudzību, Komisija iesaka pārkāpuma smaguma koeficientu 5, kas aprēķināts saskaņā ar 2005. gada 13. decembra paziņojumā ietvertajām norādēm.

64 Attiecībā uz pārkāpuma ilgumu Komisija atgādina, ka Tiesa pasludināja 2004. gada 24. jūnija spriedumu Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385), taču Komisija 2015. gada 19. novembrī nolēma celt prasību, pamatojoties uz LESD 260. panta 2. punktu. Tā kā ir pagājuši 137 mēneši, Komisija lūdz noteikt ilguma koeficientu 3, piemērojot skalu no 1 līdz 3.

65 Visbeidzot attiecībā uz pārkāpumu izdarījušās dalībvalsts maksātspējas koeficientu, kas tiek saukts par reizinātāju "n", šī iestāde atgādina, ka 2005. gada 13. decembra paziņojumā tas Grieķijas Republikai ir noteikts 3,48.

66 Komisija norāda, ka saskaņā ar šajā paziņojumā minēto formulu kavējuma nauda dienā ir vienāda ar vienoto pamatsummu 670 EUR, kas reizināta ar smaguma koeficientu, ilguma koeficientu un reizinātāju "n". Tādējādi šajā lietā tā iesaka noteikt kavējuma naudu 34 974 EUR dienā.

67 Tomēr šī iestāde uzskata, ka kavējuma nauda ir pakāpeniski jāsamazina atkarībā no progresa, kāds panākts 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) izpildē. Tādēļ tā saskaņā ar minētā paziņojuma 13.2. punktu piedāvā piemērot pakāpeniski samazināmu kavējuma naudu par dienu, kuras faktiskā summa tiek aprēķināta ik pēc sešiem mēnešiem, samazinot kopējo summu attiecībā uz šiem laikposmiem par procentiem, kas atbilst c.e. daļai, attiecībā uz kuru ir izpildīts 2004. gada 24. jūnija spriedums Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) attiecīgā termiņa beigās.

68 Komisija šajā ziņā prasības pieteikumā norāda, ka attiecīgā reģiona, kurā nav savākšanas un attīrīšanas iekārtu atbilstoši Direktīvas 91/271 3. panta 1. punkta otrās daļas un 5. panta 2. punkta prasībām, iedzīvotāju īpatsvars tās prasības celšanas brīdī atbilst kopējam c.e. 35 883, taču savā replikas rakstā –, ka šis skaitlis ir 27 500.

69 Komisija uzskata, ka, lai noteiktu kavējuma naudas par dienu galīgo apmēru, ir jāņem vērā katra c.e. vienība, attiecībā uz kuru ir izpildītas Direktīvas 91/271 prasības, pēc tam, kad Grieķijas Republika šai iestādei ir iesniegusi datus, kas pierāda, ka šīs prasības ir izpildītas.

70 Grieķijas Republika apgalvo, ka ne pārkāpuma smagums, ne tā ilgums, ne sadarbība un rūpība, ko tā pierādījusi procedūras laikā, ne 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) izpildē panāktais progress nepamato kavējuma naudas noteikšanu. Pakārtoti Grieķijas Republika apstrīd tās aprēķināšanas metodi.

71 Šī dalībvalsts līdz ar to uzskata, ka ieteiktais kavējuma naudas apmērs nav samērīgs ar pārkāpuma, kura sekas uz vidi Direktīvā 91/271 noteikto specifisko pienākumu neizpildes dēļ precīzi nav novērtētas, smagumu.

72 Grieķijas Republika uzskata, ka tā ir izpildījusi 2004. gada 24. jūnija spriedumu Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385), jo tā esot veikusi vajadzīgos darbus, lai izpildītu šo spriedumu.

73 Attiecībā uz pārkāpuma smagumu un ilgumu Komisijas priekšlikumā piemērot koeficientu 5 neesot ņemts vērā, ka konkrēti minētais spriedums jau esot izpildīts. Šajā ziņā šī dalībvalsts apgalvo, ka, ņemot vērā, ka komunālie notekūdeņi no saimniecībām, kas nav pieslēgtas sekundārajam tīklam, netiek tieši un nekontrolēti novadīti saņemošajos ūdeņos, bet gan savākti rezervuāru un septisko tvertņu sistēmās, pirms autocisternas tos nogādā funkcionējošajās blakus esošajās attīrīšanas iekārtās, lai tos attīrītu, cilvēku veselībai nodarītais kaitējums šajā lietā neesot pierādīts. Šis smaguma koeficients turklāt esot pārmērīgs, ievērojot arī Komisijas ieteikto un Tiesas piemēroto koeficientu lietā, kurā taisīts 2016. gada 22. jūnija spriedums Komisija/Portugāle (C-557/14, EU:C:2016:471).

74 Komisija bez pamatojuma esot apgalvojusi, ka iespējami nepilnīgā 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) izpilde varot ietekmēt citu Savienības direktīvu īstenošanu,vai ka tā atstājot sekas uz vispārējām vai privātajām interesēm šajā lietā.

75 Grieķijas Republika apstrīd arī Komisijas apgalvojumus, saskaņā ar kuriem šī dalībvalsts esot izdarījusi atkārtotus pārkāpumus konkrēti šajā Savienības tiesību jomā.

76 Šajā gadījumā Grieķijas Republika uzskata, ka tā, pirmkārt, esot pierādījusi, ka Triasio Pedio reģiona komunālajiem notekūdeņiem tiek nodrošināta stingrāka attīrīšana par otrreizējo attīrīšanu, un tas ļaujot attīrīt no fosfora un slāpekļa, un, otrkārt, ka to iedzīvotāju daļu, kuru mājokļi vēl nav pieslēgti arheoloģisko izmeklējumu vai finansiālo grūtību dēļ, apkalpojot Metamorfoses notekūdeņu attīrīšanas centrs.

77 Tā kā Grieķijas Republika esot novērsusi vai vismaz būtiski samazinājusi apdraudējumu videi, kas izriet no 2004. gada 24. jūnija spriedumā Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) konstatētā pārkāpuma, Grieķijas Republika ierosina, gadījumā, ja Tiesai būtu jānolemj noteikt tai kavējuma naudu, aprēķināt tās summu, balstoties uz smaguma koeficientu 1.

78 Turklāt, ņemot vērā šīs lietas apstākļus, minētā kavējuma nauda neesot samērīga attiecībā pret pārkāpuma ilgumu, kā arī Grieķijas Republikas ierobežoto maksātspēju, ievērojot ekonomisko krīzi, kāda to skārusi minētajā reģionā.

79 Ņemot vērā, ka atliek pabeigt vien 5 % no sekundārā tīkla un ka Grieķijas Republika šobrīd ir veikusi vajadzīgos pasākumus šajā ziņā, šī dalībvalsts uzskata, ka, lai aprēķinātu iespējamo kavējuma naudu, esot jānosaka ilguma koeficients 1.

80 Attiecībā uz minētās dalībvalsts maksātspēju tās iekšzemes kopprodukts (IKP) no 2010. gada līdz 2016. gadam esot krities par 25,5 %.

81 Visbeidzot, ja Tiesa nolemtu uzlikt tai kavējuma naudu, Grieķijas Republika lūdz, lai tiktu ņemts vērā Komisijas priekšlikums piemērot tai samazināmu kavējuma naudu atkarībā no 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) izpildes stāvokļa un lai tās summa tiktu aprēķināta katra pusgada beigās.

Tiesas vērtējums

82 Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru kavējuma naudas noteikšana principā ir attaisnojama tikai tad, ja turpinās pienākumu neizpilde, kas pamatota ar iepriekšējā sprieduma neizpildi līdz faktu pārbaudei Tiesā (spriedums, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 61. punkts un tajā minētā judikatūra).

83 Šajā ziņā ir jānorāda, kā izriet no šī sprieduma 30. un 39. punkta, ka Grieķijas Republika savā iebildumu rakstā ir paziņojusi raksturīgo paraugu, kas ievākti no attīrīšanas iekārtas, rezultātus, kuri pierāda tās pienācīgo darbību un laikposmā no 2012. gada 27. novembra līdz 2016. gada 28. jūlijam

apliecina savākto komunālo notekūdeņu attīrīšanas efektivitāti atbilstoši Direktīvai 91/271. Šajā ziņā Komisija gan replikas rakstā, gan tiesas sēdē apgalvo, ka šobrīd savāktie komunālie notekūdeņi faktiski tiek attīrīti saskaņā ar šīs direktīvas prasībām.

84 Tomēr, pirmkārt, lai arī pamattīkls Triasio Pedio reģionā ir pilnībā pabeigts, sekundārais tīkls, kā apgalvo Komisija un turklāt atzīst arī pati Grieķijas Republika, tostarp Tiesas sēdē, vēl nav izbūvēts Eleisīnas aglomerācijas Kato Eleisīnas sektorā. Līdz ar to nevar uzskatīt, ka sekundārais tīkls Triasio Pedio reģionā būtu pilnībā pabeigts.

85 Otrkārt, attiecībā uz pieslēguma nodrošinājumu terciārajam tīklam visiem Triasio Pedio reģiona iedzīvotājiem, pat pieņemot, ka Grieķijas Republikas apgalvojums Tiesas sēdē, ka 50,7 % no šī reģiona c.e. jau esot nodrošināts pieslēgums šim tīklam, ir pamatots, bet to Komisija apstrīd, tomēr 49,3 % minētā reģiona c.e. joprojām nav pieslēguma šim terciārajam tīklam.

86 Šādos apstākļos Tiesa uzskata, ka Grieķijas Republika nav pierādījusi, ka 2004. gada 24. jūnija spriedums Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) bija pilnībā izpildīts dienā, kad Tiesā notika tiesas sēde.

87 Līdz ar to Tiesa uzskata, ka kavējuma naudas piespriešana Grieķijas Republikai ir finansiāli piemērots veids, lai to mudinātu veikt pasākumus, kas vajadzīgi, lai izbeigtu 2004. gada 24. jūnija spriedumā Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) konstatēto pienākumu neizpildi un nodrošinātu tā pilnīgu izpildi.

88 Tomēr nevar *a apriori* izslēgt, ka šī sprieduma pasludināšanas dienā 2004. gada 24. jūnija spriedums Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) būs izpildīts pilnībā. Tādējādi kavējuma nauda ir jāuzliek tikai gadījumā, ja šīs pasludināšanas dienā pienākumu neizpilde turpinās pastāvēt (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 66. punkts).

89 No Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka kavējuma nauda ir jāpiespriež atkarībā no tā, kāda līmeņa pārliecināšana ir vajadzīga, lai dalībvalsts, kas nav izpildījusi spriedumu par pienākumu neizpildi, mainītu savu rīcību un izbeigtu inkriminēto pārkāpumu (spriedums, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 67. punkts un tajā minētā judikatūra).

90 Īstenojot savu rīcības brīvību šajā jomā, Tiesai kavējuma nauda ir jānosaka tādējādi, lai tā, pirmkārt, būtu piemērota konkrētajos apstākļos un, otrkārt, samērīga ar konstatēto pienākumu neizpildi, kā arī attiecīgās dalībvalsts maksātspēju (spriedums, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 68. punkts).

91 Komisijas priekšlikumi par kavējuma naudu Tiesai nav saistoši, un tie varētu būt tikai pamats noderīgai atsaucei. Tāpat arī pamatnostādnes, kas ietvertas Komisijas paziņojumos, Tiesai nav saistošas, bet palīdz nodrošināt pašas Komisijas veiktās rīcības pārskatāmību, paredzamību un tiesisko noteiktību, kad šī iestāde izsaka priekšlikumus Tiesai. Uz LESD 260. panta 2. punktu balstītā tiesvedībā par dalībvalsts pienākumu neizpildi, kas turpina pastāvēt, lai gan šī pienākumu neizpilde jau ir atzīta ar pirmo spriedumu, kas pasludināts, pamatojoties uz LESD 258. pantu, Tiesai ir jāsaglabā brīvība noteikt uzlikto kavējuma naudu tādā apmērā un veidā, kurus tā uzskata par piemērotiem, lai stimulētu šo dalībvalsti izbeigt no pirmā Tiesas sprieduma izrietošo pienākumu neizpildi (spriedums, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 69. punkts).

92 Lai noteiktu kavējuma naudas apmēru, pamatkritēriji, kas jāņem vērā, lai nodrošinātu pēdējās minētās piespiedu iedarbību nolūkā panākt Savienības tiesību vienotu un efektīvu piemērošanu, principā ir pārkāpuma smagums, tā ilgums un attiecīgās dalībvalsts maksātspēja. Piemērojot šos kritērijus, it īpaši

ir jāņem vērā tas, kā neizpilde ietekmē privātās un sabiedrības intereses, kā arī tas, cik steidzami attiecīgajai dalībvalstij ir jāizpilda savi pienākumi (spriedums, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 70. punkts).

93 Pirmām kārtām, attiecībā uz pārkāpuma smagumu ir jāatgādina, ka Direktīvas 91/271 mērķis ir aizsargāt vidi. Konkrēti, komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtu sistēmu neesamība vai nepietiekamība var ietekmēt vidi un ir jāuzskata par īpaši smagu pārkāpumu (spriedums, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 71. punkts).

94 Turklāt kā atbildību pastiprinošs ir jākonstatē apstāklis, atbilstoši kuram 2004. gada 24. jūnija spriedums Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) saskaņā ar Grieķijas Republikas norādēm vēl nav pilnībā izpildīts, un tas, ņemot vērā, ka pienākums nodrošināt Triasio Pedio reģiona komunālo notekūdeņu otrreizējās attīrīšanas atbilstību bija jāizpilda ne vēlāk kā līdz 1998. gada 31. decembrim, atbilst gandrīz 20 gadu nokavējumam (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2004. gada 24. jūnijs, Komisija/Grieķija, C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385, 51. punkts). Līdz ar to Tiesa var tikai konstatēt pārkāpuma īpašo ilgumu, kas, ņemot vērā iepriekš minēto mērķi, turklāt ir pietiekami smags (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 74. punkts).

95 Attiecībā uz Grieķijas Republikas izvirzīto argumentu, ka Triasio Pedio reģiona iedzīvotāju novadītie komunālie notekūdeņi, kas nav pieslēgti terciārajam tīklam, netiekot novadīti dabā, bet gan pārvesti ar autocisternām uz blakus esošajām attīrīšanas iekārtām, šis arguments, ko Komisija turklāt apstrīd, nevar tikt atbalstīts, ja Grieķijas Republika neiesniedz pierādījumus, kas apliecina šādas kanalizācijas sistēmas pienācīgu darbību.

96 Tomēr ir jānorāda, ka Triasio Pedio reģiona situācija ir uzlabojusies salīdzinājumā ar to, kāda tā bija brīdi, kad tika uzsākts pienākumu neizpildes process, saistībā ar ko ir taisīts 2004. gada 24. jūnija spriedums Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385). Lai arī tajā brīdī vispār nebija kanalizācijas sistēmas komunālajiem notekūdeņiem, dienā, kad Tiesa pārbaudīja faktus, pamattīkls bija pilnībā pabeigts, sekundāro kanalizācijas tīklu bija atlicis pabeigt tikai Kato Eleisīnas sektorā un Triasio Pedio reģiona iedzīvotājiem nodrošinātais pieslēgums, kā apgalvo Grieķijas Republika savos procesuālajos rakstos, jau bija pieejams 45 % šī reģiona c.e. Šajā ziņā tomēr dalībvalsts izvirzītie 50,7 %, kā izriet no šī sprieduma 85. punkta, nevar tikt pieņemti, jo tā nav pierādījusi to pamatotību.

97 Līdz ar to ir jākonstatē, ka šajā lietā kaitējuma, kurš šī sprieduma pasludināšanas dienā cilvēku veselībai un videi joprojām tiek radīts pārmestās pienākumu neizpildes dēļ, apmērs lielā mērā ir atkarīgs no attīrīšanas iekārtu, uz kurām attiecas šī pienākumu neizpilde, skaita. Tādējādi šis kaitējums ir mazāks par kaitējumu, kādu cilvēku veselībai un videi nodarīja 2004. gada 24. jūnija spriedumā Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) atzītā sākotnējā pienākumu neizpilde (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2014. gada 2. decembris, Komisija/Grieķija, C-378/13, EU:C:2014:2405, 56. punkts).

98 Papildus par atbildību mīkstinošu apstākli, kā apgalvo Grieķijas Republika, ir jāuzskata tas, ka Triasio Pedio ir reģions, kas glabā nozīmīgu arheoloģisko mantojumu, un ka arheoloģisko izmeklējumu un arheoloģisko izrakumu atklājumu dēļ sekundārais tīkls bija pabeigts, izņemot tā daļu, kas atrodas Eleisīnas aglomerācijas Kato Eleisīnas sektorā.

99 Otrām kārtām, attiecībā uz pārkāpuma ilgumu ir jāatgādina, ka tas ir jāvērtē, ņemot vērā to brīdi, kurā Tiesa vērtē faktus, nevis to, kad Komisija vērsusies Tiesā. Šajā lietā pārkāpuma ilgums, proti, gandrīz četrpadsmit gadi, sākot no 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) pasludināšanas, ir ievērojams (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 76. punkts).

100 Kaut arī LESD 260. panta 1. punktā nav precizēts termiņš, kurā ir jāizpilda spriedums, intereses, kas ir saistītas ar Savienības tiesību nekavējošu un vienveidīgu piemērošanu, atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai prasa, lai šī izpilde notiktu nekavējoties un tiktu pabeigta, cik ātri vien iespējams (spriedums, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 77. punkts un tajā minētā judikatūra).

101 Trešām kārtām, attiecībā uz attiecīgās dalībvalsts maksātspēju no Tiesas judikatūras izriet, ka ir jāņem vērā dalībvalsts IKP nesenās attīstības tendences, kādas tās ir brīdī, kad Tiesa pārbauda faktus (spriedums, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 78. punkts). Šajā ziņā ir jāņem vērā Grieķijas Republikas argumenti, saskaņā ar kuriem tās IKP no 2010. gada līdz 2016. gadam, kad šī dalībvalsts iesniedza Tiesā savu iebildumu rakstu, esot krities par 25,5 %.

102 Turklāt Komisija Tiesai ir ierosinājusi kavējuma naudu pakāpeniski samazināt atkarībā no progresa, kāds panākts 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) izpildē.

103 Šajā ziņā ir jānorāda, ka, lai arī Tiesas sprieduma pilnīgas izpildes nodrošināšanai kavējuma nauda ir jāpieprasa pilnā apmērā līdz brīdim, kad šī dalībvalsts būs veikusi visus nepieciešamos pasākumus konstatētās pienākumu neizpildes izbeigšanai, tomēr noteiktos īpašos gadījumos var tikt apsvērts sods, kurā ir ņemts vērā iespējamais dalībvalsts panāktais progress tās pienākumu izpildē (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 2. decembris, Komisija/Grieķija, C-378/13, EU:C:2014:2405, 60. punkts).

104 Šajā gadījumā Komisija kavējuma naudas apmēra aprēķināšanai iesaka ņemt vērā pakāpenisku to c.e. skaita samazinājumu, kas neatbilst Direktīvas 91/271 prasībām, un tas ļautu ņemt vērā Grieķijas Republikas panākto progresu 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) izpildē un samērīguma principu. Ir svarīgi ar šo degresīvo kavējuma naudu aicināt Grieķijas Republiku ne tikai veikt kanalizācijas sistēmas ierīkošanu Kato Eleisīnas sektorā pēc iespējas īsākā laikā, bet arī nodrošināt, lai Direktīvas 91/271 prasībām atbilstoša kanalizācijas sistēma tiktu ieviesta visā Triasio Pedio reģionā.

105 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, Tiesa uzskata par piemērotu noteikt degresīvu kavējuma naudu EUR 18 000 dienā.

106 Attiecībā uz kavējuma naudas maksājuma biežumu saskaņā ar Komisijas priekšlikumu tās degresīvā daļa ir jānosaka, par pamatu ņemot sešus mēnešus, jo pierādījumu par atbilstību Direktīvai 91/271 iesniegšana var prasīt zināmu laiku, un lai tiktu ņemts vērā dalībvalsts atbildētājas iespējami panāktais progress. Tādējādi kopējā summa, kas attiecas uz katru no šiem laikposmiem, ir jāsamazina procentuāli c.e. skaitam, attiecībā uz kuru ir izpildīts 2004. gada 24. jūnija spriedums Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) Triasio Pedio reģionā (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2015. gada 15. oktobris, Komisija/Grieķija, C-167/14, nav publicēts, EU:C:2015:684, 66. punkts).

107 Līdz ar to Tiesa, īstenojot savu rīcības brīvību, uzskata par piemērotu noteikt kavējuma naudu 3 276 000 EUR apmērā par sešiem mēnešiem.

108 No visiem iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka Grieķijas Republikai ir jāpiespriež samaksāt Komisijai kavējuma nauda 3 276 000 EUR apmērā par katru sešu mēnešu kavējumu vajadzīgo pasākumu, lai izpildītu 2004. gada 24. jūnija spriedumu Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385), veikšanā, sākot no šī sprieduma pasludināšanas dienas un līdz pilnīgai 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) izpildei, un tās faktiskā summa ir jāaprēķina katra sešu mēnešu laikposma beigās, kopējo summu, kas attiecas uz katru no šiem laikposmiem, samazinot procentuāli to c.e. vienību skaitam Triasio Pedio reģionā, attiecībā uz kuru līdz noteiktā laikposma beigām ir izpildītas 2004. gada 24. jūnija sprieduma

Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) prasības, salīdzinājumā ar c.e. vienību skaitu, attiecībā uz kuru šajā reģionā līdz šī sprieduma pasludināšanas dienai nav izpildītas 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) prasības.

Par naudas sodu

Lietas dalībnieku argumenti

109 Komisija lūdz Tiesu piespriest Grieķijas Republikai samaksāt naudas sodu 3828 EUR apmērā par katru dienu, kas aprēķināts, balstoties uz 2005. gada 13. decembra paziņojumu un kura apmērs izriet no vienotās pamatsummas, kas noteikta 220 EUR apmērā, to reizinot ar pārkāpuma smaguma koeficientu 5 un reizinātāju "n", kura vērtība ir 3,48, sākot no 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) pasludināšanas dienas līdz šī sprieduma pasludināšanas dienai vai līdz dienai, kurā tiks izpildīts 2004. gada 24. jūnija spriedums Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385), ja šī izpilde notiek pirms minētā datuma.

110 Šajā gadījumā kopš 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) līdz Komisijas lēmumam celt šo prasību atbilstoši LESD 260. panta 2. punktam, proti, 2015. gada 19. novembrim, ir pagājušas 4165 dienas. Līdz ar to kopējā naudas soda summa šī Komisijas lēmuma pieņemšanas dienā ir vienāda ar naudas soda summu dienā, kas minēta iepriekšējā punktā, reizināta ar dienu skaitu, proti, 15 943 620 EUR, summa, kas ir lielāka par minimālo naudas sodu, kas noteikts Grieķijas Republikai, proti, 1 933 000 EUR.

111 Ciktāl naudas soda summa pārsniedz minimālo naudas sodu, būtu jāpiespriež naudas sods par dienu 3828 EUR apmērā saskaņā ar šī sprieduma 110. punktā minēto kārtību.

112 Grieķijas Republika apgalvo, ka tā esot izpildījusi 2004. gada 24. jūnija spriedumu Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385), jo darbi, kas paredzēti tā izpildei, ir veikti, un ka attiecībā uz darbiem, kurus vēl atlicis izpildīt, šajā ziņā vajadzīgie pasākumi jau arī ir veikti. Būtu jāpiebilst, ka šī dalībvalsts ir sistemātiski un lojāli sadarbojusies ar Komisijas dienestiem. Turklāt nepastāvot recidīva risks, jo Grieķijas Republika ir novērsusi vai vismaz būtiski samazinājusi jebkādu papildu kaitējumu videi. Līdz ar to šī dalībvalsts apgalvo, ka naudas soda uzlikšana šajā gadījumā neesot pamatota.

113 Ja Tiesa tomēr nolemtu uzlikt naudas sodu Grieķijas Republikai, šī dalībvalsts norāda, ka diena, kas jāņem vērā kā minētā naudas soda aprēķināšanas sākuma datums, nevar būt 2004. gada 24. jūnija spriedums Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) pasludināšanas diena, jo, ņemot vērā notiekošos izbūves darbus, šis spriedums nevarēja tikt izpildīts minētajā dienā, bet gan tad, kad būtu pagājis saprātīgs termiņš šī sprieduma izpildei.

114 Katrā ziņā Tiesai esot jāizvērtē, vai, ņemot vērā "īpaši grūtos" ekonomiskos apstākļus, kādos Grieķijas Republika bija nonākusi, ir objektīvi piespriest šai dalībvalstij samaksāt šādu summu vai, gluži pretēji, tā būtu atbrīvojama no tās pilnībā.

115 Katrā ziņā Grieķijas Republika apstrīd Komisijas aprēķināšanas metodi. Tā apgalvo, ka, ja tai ir jāpiespriež samaksāt naudas sodu par katru dienu, tam būtu jābūt 765,60 EUR un, ja Tiesa nolemtu piespriest vienreizēju naudas soda maksājumu, tam būtu jābūt 1 933 000 EUR.

Tiesas vērtējums

116 Vispirms ir jāatgādina, ka Tiesa, izmantojot tai aplūkotajā jomā piešķirto rīcības brīvību, ir tiesīga piespriest kumulatīvu kavējuma naudu un naudas sodu (spriedums, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 91. punkts).

117 Naudas soda piespriešanai un šā soda iespējamā apmēra noteikšanai katrā lietā ir jāņem vērā visi atbilstošie apstākļi gan saistībā ar konstatētās pienākumu neizpildes īpatnībām, gan tās dalībvalsts, uz kuru attiecas saskaņā ar LESD 260. pantu uzsāktā procedūra, pašas nostāja. Šajā ziņā minētajā tiesību normā Tiesai ir paredzēta plaša rīcības brīvība, lai lemtu par šādas sankcijas piemērošanu vai nepiemērošanu un vajadzības gadījumā noteiktu tās apmēru (spriedums, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 92. punkts).

118 Šajā lietā, tā kā juridiskie un faktiskie elementi liek konstatēt attiecīgo pienākumu neizpildi, it īpaši apstāklis, ka ir jau pasludināti citi spriedumi, proti, papildus 2004. gada 24. jūnija spriedumam Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) 2013. gada 7. februāra spriedums Komisija/Grieķija (C-517/11, nav publicēts, EU:C:2013:66) un 2015. gada 15. oktobra spriedums Komisija/Grieķija (C-167/14, nav publicēts, EU:C:2015:684), kuros ir konstatēts, ka Grieķijas Republika nav izpildījusi savus pienākumus komunālo notekūdeņu attīrīšanas jomā, norāda, ka, lai nākotnē novērstu līdzīgus Savienības tiesību pārkāpumus, ir jāveic atturoši pasākumi, tādi kā piespriešana maksāt naudas sodu (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 93. punkts).

119 Šādos apstākļos Tiesai, īstenojot savu rīcības brīvību, šī naudas soda apmērs ir jānosaka, pirmkārt, atbilstoši apstākļiem un, otrkārt, samērīgi pieļautajam pārkāpumam (spriedums, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 94. punkts).

120 Šajā ziņā atbilstošo faktoru lokā ir tādi elementi kā konstatētā pārkāpuma smagums un laikposms, kurā tas turpinājies, kopš pasludināts spriedums, ar kuru tas ir konstatēts (spriedums, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 95. punkts).

121 Vērā ņemamie apstākļi izriet it īpaši no šī sprieduma 92.–101. punktā ietvertajiem apsvērumiem par pārkāpuma smagumu un ilgumu, kā arī attiecīgās dalībvalsts maksātspēju.

122 Attiecībā uz aplūkotā pārkāpuma smagumu ir jānorāda, ka, runājot par sekundārā tīkla izbūvi, tikai daļai no aglomerācijas joprojām nav šāda tīkla, proti, Eleisīnas aglomerācijas Kato Eleisīnas sektoram, un attiecībā uz Triasio Pedio reģiona c.e. procentuālo daļu, kurai ir nodrošināts pieslēgums terciārajam tīklam, tie ir 45 %. Tomēr ir jānorāda, ka aptuveni lielāko daļu no laikposma no 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) pasludināšanas līdz šī sprieduma pasludināšanai šajā reģionā vispār nebija attīrīšanas iekārtas, jo tā sāka darboties tikai no 2012. gada 27. novembra. Tātad šis pārkāpums ir jāuzskata par smagāku, aprēķinot naudas sodu, nekā, nosakot kavējuma naudu.

123 Turklāt attiecībā uz pārkāpuma ilgumu papildus šī sprieduma 99. un 100. punktā minētajiem apsvērumiem, lai noteiktu naudas sodu, ir jāņem vērā, ka Grieķijas Republika, lai arī tā sistemātiski sadarbojās ar Komisijas dienestiem, nebija ievērojusi vairākus plānus, ko tā pati bija noteikusi, lai nodrošinātu visa Triasio Pedio reģiona komunālo notekūdeņu attīrīšanas atbilstību spriedumam. No Tiesā iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka Komisija no šīs dalībvalsts nav saņēmusi nevienu ticamu plānu, kas ļautu noteikt datumu, no kura Komisija varētu konstatēt faktisku progresu vajadzīgo pasākumu veikšanā, lai izpildītu 2004. gada 24. jūnija spriedumu Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) un tātad lai atbilstu Direktīvas 91/271 prasībām.

124 Grieķijas Republikas šajā ziņā izvirzītais pamatojums, proti, ka kavēšanās šī sprieduma izpildē esot bijusi iekšējo grūtību dēļ, nav atbalstāms. Kā izriet no šī sprieduma 53. punkta, dalībvalsts nevar atsaukties uz iekšējām grūtībām, lai pamatotu Savienības tiesībās paredzēto pienākumu neizpildi, tātad šāda argumentācija nav pieņemama.

125 Ir jākonstatē, ka Grieķijas Republikai pārmestā pienākumu neizpilde ilga ievērojamu laikposmu.

126 Visbeidzot, kā to ir apgalvojusi Komisija, ir jāievēro šī sprieduma 118. punktā minētais lielais spriedumu skaits, kuros ir konstatēts, ka Grieķijas Republika nav izpildījusi savus pienākumus komunālo notekūdeņu attīrīšanas jomā. Dalībvalsts pārkāpuma atkārtošanās šķiet vēl jo nepieņemamāka tādēļ, ka tā izpaužas nozarē, kurā ietekme uz cilvēka veselību un vidi ir īpaši ievērojama. Šajā ziņā dalībvalsts izdarīto pārkāpumu atkārtošanās noteiktā jomā var norādīt uz to, ka tādu pašu Savienības tiesību pārkāpumu atkārtošanās nākotnē efektīva novēršana var prasīt tāda atturoša pasākuma kā piespriešana samaksāt naudas sodu veikšanu (spriedums, 2016. gada 22. jūnijs, Komisija/Portugāle, C-557/14, EU:C:2016:471, 99. punkts).

127 Tomēr, kā norādīts šī sprieduma 121. punktā, ir jāņem vērā arī tādi elementi kā šī sprieduma 92.–101. punktā minētie, proti, tie, kas attiecas uz grūtībām, kas saistītas ar arheoloģiskajiem izmeklējumiem un arheoloģisko izrakumu atklājumiem Triasio Pedio reģionā, kā arī ekonomiskās krīzes, ko Grieķijas Republika pārcietusi, ietekme uz šīs dalībvalsts maksātspēju.

128 Ņemot vērā visus šos apstākļus, Tiesa uzskata, ka šajā lietā, nosakot naudas sodu 5 000 000 EUR apmērā, kas Grieķijas Republikai būtu jāsamaksā, ir veikts atbilstošs lietas apstākļu novērtējums.

129 Līdz ar to Grieķijas Republikai ir jāpiespriež samaksāt Komisijai naudas sodu 5 000 000 EUR apmērā.

Par tiesāšanās izdevumiem

130 Atbilstoši Tiesas Reglamenta 138. panta 1. punktam lietas dalībniekam, kuram spriedums nav labvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā Komisija ir prasījusi piespriest Grieķijas Republikai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un tā kā ir atzīta pienākumu neizpilde, jāpiespriež Grieķijas Republikai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

1) **Neveicot visus 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) izpildei vajadzīgos pasākumus, Grieķijas Republika nav izpildījusi LESD 260. panta 1. punktā paredzētos pienākumus.**

2) **Gadījumā, ja 1) punktā konstatētā pienākumu neizpilde šī sprieduma pasludināšanas dienā turpinās, Grieķijas Republikai tiek piespriests samaksāt Eiropas Komisijai kavējuma naudu 3 276 000 EUR apmērā par katru sešu mēnešu kavējumu vajadzīgo pasākumu, lai izpildītu 2004. gada 24. jūnija spriedumu Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385), veikšanā, sākot no šī sprieduma pasludināšanas dienas līdz 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) pilnīgai izpildei, un tās faktiskā summa ir jāaprēķina katra sešu mēnešu laikposma beigās, kopējo summu, kas attiecas uz katru no šiem laikposmiem, samazinot procentuāli to cilvēka ekvivalenta vienību skaitam Triasio Pedio reģionā, attiecībā uz ko līdz noteiktā laikposma beigām ir izpildītas 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) prasības, salīdzinājumā ar cilvēka ekvivalenta vienību skaitu, attiecībā uz ko šajā reģionā līdz šī sprieduma pasludināšanas dienai nav izpildītas 2004. gada 24. jūnija sprieduma Komisija/Grieķija (C-119/02, nav publicēts, EU:C:2004:385) prasības.**

3) **Piespriest Grieķijas Republikai samaksāt Eiropas Komisijai naudas sodu 5 miljonu EUR apmērā.**

4) **Grieķijas Republika atlīdzina tiesāšanās izdevumus.**

[Paraksti]